

Marc AUGÉ, *Le Sens des autres. Actualité de l'anthropologie*, París, Fayard, 1994.

MANUEL DELGADO

L'antropologia de les darreres tres dècades potser no ha fet amb més intensitat sinó donar voltes a un tema monogràfic, font d'una més que justificada preocupació al mateix temps epistemològica i deontològica: la de la dissolució del que havia estat el seu objecte inicial de coneixement, aquelles societats "primitives" l'estudi de les quals li va ser encomanat per la divisió dels sabers. La qüestió era que els "salvatges" i els "rústics" ho eren cada cop menys i que augmentaven, les dificultats per trobar mons incontaminats de la influència occidental o urbano-industrial. A això calia afegir-hi l'expulsió dels occidentals, que s'estengué mitjançant els moviments emancipadors dels països colonitzats i l'aparició d'antropòlegs indígenes que substituïren uns intrusos cada cop més deslegitimats com a estudiosos de l'estrany.

A França, aquesta imatge de l'antropòleg repatriat ha sabut envoltar-se d'una certa aurèola romàntica, abans fins i tot que els processos de modernització afectessin les condicions dels pobles estudiats i el paper de l'etnòleg respecte d'ells. Una part important de la producció etno-literària francesa porta des dels anys trenta -Leiris, Griaule, Leenhardt, Soustelle...- cavil·lant entorn dels problemes derivats d'allò que després Geertz va designar com el "ser-hi aquí, ser-hi allà". Per descomptat que aquest tarannà certament hipocondríac no ha fet sinó accelerar-se, tot transcendent l'especulació poètico-nostàlgica per passar a discutir els termes de la nova situació, que implica que a les acadèmies s'estigui ensinistrant antropòlegs que, en un gran nombre de casos, han estat condemnats a priori a dur a terme el seu treball de camp al camp del costat.

Hi ha a París dos personatges que han encarnat immillorablement les conseqüències d'aquest imperatiu que imposa trobar en les ciutats d'Occident paisatges sobre els quals l'antropologia pugui continuar dissenyant llurs cartografies, fonamentades tantes voltes en la paradoxa a més de la comparació. Un d'ells és en Georges Balandier. L'altre és Marc Augé. Tots dos són africanistes. Tots dos ocupen llocs de privilegi i poder en l'aparell de recerca científica en antropologia a França i ambdós saben que el problema sobre el qual convé discórrer, ara com ara, és el del paper de l'etnòleg en la seva pròpia societat. De la seva capacitat per convèncer dels avantatges de la seva manera de donar amb les coses i dels resultats explicatius que se'n desprenen, de la seva singular sensibilitat, depèn el futur de la professió mateixa.

Les conseqüències teòriques d'aquesta tasca adaptativa de la disciplina a

circumstàncies per a les quals no va ser pensada són a la vista, tant en el cas de Balandier com en el d'Augé. El primer l'ha restringida a l'àmbit de la seva especialitat, l'antropologia política, un domini en què era fàcil demostrar les possibilitats d'extrapolació entre formes de posada en escena del poder, el seu tema predilecte. Augé ha optat per complicar-se una mica més la vida, sobretot perquè allò de què porta escrivint des de fa trenta anys és la manera com els sistemes de representació que nosaltres anomenaríem rituals, religiosos, màgics, etc., són al servei de complexes operacions de classificació i el destí de les quals és imposar al temps, l'espai, l'individu o la societat un ordre, estenent-hi ponts entre compartiments estancs, desmentint les fragmentacions, dotant l'experiència individual d'un sentit social i l'experiència social d'un valor individual. La qüestió era si aquests dispositius que Augé havia registrat tan magistralment en els seus treballs sobre les societats africanes trobarien entre nosaltres indrets en què reconèixer-se.

Curiosament, mentre que la totalitat de la producció africanista d'Augé -*Pouvoirs de vie, pouvoirs de mort* o *Le Dieu objet*, per exemple- roman inèdita entre nosaltres, quasi bé tot el que ha produït a partir de l'aplicació de la seva mirada d'antropòleg en la societat francesa ha estat traduït al castellà: *El viajero subterráneo*, *Paseo por los jardines de Luxemburgo*, *Los no-lugares* (tots a Gedisa) i *Genio del paganismo* (Muchnik).

La vocació explicativa d'Augé sembla prou clara. Pretén situar-se en l'última baula d'una llarga tradició -molt francesa, d'altra banda- de pensadors que miren al seu voltant per tractar de comprendre, des de la constatació del civilitzatòriament aliè, el seu món i el fràgil lloc que hi vénen a ocupar, precisament a causa de la naturalesa de la seva mirada. Rousseau, Chateaubriand, Durkheim, Mauss, Lévi-Strauss són presents com a teló de fons constant, alhora literari i moral, de les seves obres. *Le Sens des autres* se situa en aquesta mateixa direcció. Continua i perllonga una reflexió que -a diferència del que succeeix en el cas de Balandier- no resulta recurrent, per molt que alguns dels materials tant etnogràfics com intel·lectuals que empli hagin estat ja presentats en obres anteriors, com en aquests cas passa amb la noció de l'*ideo-lògic* que ja havia apuntat a *Théorie des pouvoirs*. De tot plegat en resulta un raonament sobre els recursos que troba la identitat per construir-se en la manera com avui s'articula el continu individu-societat-cultura, les noves astúcies del ritual o els processos que fan possible, als nostres dies, el significat. I com tot això és susceptible de contemplar-se des de la reconsideració de mètodes que continuent demostrant,

des de l'antropologia, que les coses que poden semblar més distintes entre si són, en realitat, idèntiques.

Le Sens des autres demostra que Augé s'ha sabut instal·lar entre els *maîtres à penser* del panorama intel·lectual francès, enllà dels dominis estrictes de l'antropologia com a disciplina acadèmica, evitant-hi a més les temptacions trivialitzadores en què ha acabat per incórrer Balandier en els seus esforços per autodivulgar-se. D'aquest darrer llibre, en qualsevol cas, tampoc no pot dir-se'n que l'objectiu sigui rescatar del seu ocàs una disciplina que agonitza junt al seu objecte. Ans al contrari, *Le Sens des autres* es constitueix en un bon instrument amb què explicar aquest aparent enigma de com és possible que l'antropologia no hagi fet més que veure créixer llur ascendent a mesura que el seu destí primer esclatava.